

William Szekspir, *Makbet* – cykl lekcji

1. W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira
2. Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter* → [przejdź](#)
3. Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny Lady Makbet → [przejdź](#)
4. Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia → [przejdź](#)
5. Wiedźmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira → [przejdź](#)
6. Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira → [przejdź](#)

Uwaga. Przed przystąpieniem do cyklu zajęć uczniowie powinni się zapoznać ze wstępnymi informacjami dotyczącymi utworu – podręcznik, s. 134.

Przed pierwszą lekcją nauczyciel lub chętni uczniowie tworzą kostki *story cubes* według materiałów zamieszczonych w [załączniku nr 1](#). Zamiennie można przynieść zwykłe kostki do gry.

LEKCJA 1

Temat: W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira

Czas trwania zajęć

45 min

Cele zajęć

- przypomnienie oraz uporządkowanie najważniejszych problemów poruszanych w *Makbecie* Williama Szekspira
- ćwiczenia w streszczaniu tekstu
- dostrzeżenie uniwersalności i intertekstualności dramatu Williama Szekspira
- praca z tekstem dramatycznym
- utrwalenie wiadomości z zakresu składni

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5.);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8.);
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji (I.1.9.);
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej (I.1.14.);
- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi (II.1.1.);
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki (III.2.2.);
- odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi (III.2.7.).

Metody pracy

- dyskusja
- burza mózgów
- gra dydaktyczna

Formy pracy

- grupowa
- zbiorowa

Materiały

- karta pracy z poleceniami dla grup – [załącznik nr 1](#)
- kostki *story cubes* lub zwykłe kostki do gry

Przebieg zajęć

1. Część wprowadzająca.

Nauczyciel zadaje uczniom pytania wprowadzające:

- O czym według was jest *Makbet* Williama Szekspira?
- Jakie problemy podejmuje ta tragedia?

Prosi uczniów, aby odnieśli się nie do poznanych później opracowań i interpretacji, ale do swoich doświadczeń czytelniczych. Warto zapisać spostrzeżenia uczniów na tablicy. Następnie nauczyciel wyjaśnia, że *Makbet* jest jedną z najbardziej znanych sztuk Szekspira, wciąż na nowo interpretowanych.

Nauczyciel dzieli klasę na 5 grup, rozdaje polecenia z [załącznika nr 1](#) i kostki *story cubes* przygotowane przed zajęciami lub zwykłe kostki do gry.

2. Część główna.

Na realizację zadania grupy mają 15 minut. Po upływie tego czasu przedstawiciel każdego z zespołów prezentuje efekty pracy na forum klasy.

3. Część podsumowująca.

Dyskusja i zebranie wniosków:

- Co sprawiło, że *Makbet* stał się jedną z najważniejszych sztuk w historii literatury?
- Co decyduje o uniwersalności tej sztuki?

Nauczyciel pyta ponadto uczniów, czy znają jakieś nawiązania, odwołania do *Makbeta* (kino, literatura, język, popkultura).

William Szekspir, *Makbet* – cykl lekcji

1. W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira → [przejdź](#)
2. Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter*
3. Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny Lady Makbet → [przejdź](#)
4. Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia → [przejdź](#)
5. Wiedźmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira → [przejdź](#)
6. Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira → [przejdź](#)

Uwaga. Warto, aby przed przeprowadzeniem zajęć nauczyciel obejrzał chociaż jeden z odcinków serialu *Mindhunter* (USA, 2017, reż. D. Fincher). Serial dostępny jest obecnie (czerwiec 20202) na platformie Netflix. W miarę możliwości (np. na jednej lekcji) również niech uczniowie zapoznają się z odcinkiem tego serialu.

mindhunter – ang. łowca umysłów

LEKCJA 2

Temat: Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter*

Czas trwania zajęć

90 min

Cele zajęć

- charakterystyka postaci Makbeta ze szczególnym zwróceniem uwagi na psychologię i punkty zwrotne
- gromadzenie słownictwa pozwalającego opisywać cechy
- wnioskowanie na podstawie analizy tekstu literackiego
- ćwiczenia w argumentacji

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8.);

- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji (I.1.9.);
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (I.1.10);
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej (I.1.14);
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości (I.1.16.).

Metody pracy

- dyskusja
- burza mózgów
- praca z tekstem

Formy pracy

- grupowa
- zbiorowa

Materialy

- karta pracy – [załącznik nr 2](#)

Przebieg lekcji

1. Część wprowadzająca.

Na początku lekcji nauczyciel informuje uczniów, że zajmą się profilowaniem kryminalnym, wcielając się w rolę policyjnych psychologów. Profilowanie polega na określeniu charakterystyki sprawcy przestępstwa na podstawie dostępnych danych. Zadaniem uczniów będzie przede wszystkim znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy cechy Makbeta – a jeśli tak, to które – doprowadziły go do podjęcia takich, a nie innych decyzji w życiu.

Warto podkreślić, że badanie psychiki morderców należy do tematów bardzo popularnych w kulturze – można tu krótko nakreślić problematykę *Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego. Wspomniany serial *Mindhunter* opiera się na prawdziwych wydarzeniach i przedstawia historię tworzenia elitarniej jednostki FBI zajmującej się profilowaniem seryjnych morderców oraz analizą przyczyn, które doprowadziły ich do zbrodni. Gdyby Makbet był XX-wiecznym mordercą, zapewne znalazłby się wśród przestępców przesłuchiwanym przez bohaterów serialu.

Burza mózgów: Czy człowiek rodzi się mordercą? Czy taki, a nie inny zestaw cech osobowych przesądza o skłonności do popełnienia zbrodni? – swobodne wypowiedzi uczniów.

2. Część główna.

Nauczyciel dzieli klasę na 4–5-osobowe grupy profilerów. Uczniowie, jak prawdziwi policyjni psychologowie, mogą opierać się tylko na dostępnych danych (fragmentach tekstu) oraz wnioskach, które można z tych materiałów wyciągnąć. Zadaniem każdej z grup jest wykonanie poleceń zamieszczonych w karcie pracy ([załącznik nr 2](#)).

Po wykonaniu tego zadania reprezentanci poszczególnych grup przedstawiają ustalenia profilerów, zwracając szczególną uwagę na:

- a) pozytywne cechy bohatera,
- b) negatywne cechy bohatera prowadzące go do zbrodni,
- c) moment krytyczny, w którym Makbet ostatecznie podążył drogą zbrodni (zszedł z dobrej drogi).

Uczniowie wraz z nauczycielem gromadzą najtrafniejsze spostrzeżenia grup, tworząc wspólnie portret psychologiczny mordercy (oś czasu Makbeta).

3. Część podsumowująca.

Dyskusja wokół zagadnienia, czy Makbet to zwyczajny zbrodniarz, czy może bohater tragiczny – uczniowie podają argumenty za i przeciw, które są na bieżąco komentowane.

Warto tutaj podkreślić, że zło jest immamentną częścią każdego z nas, a świat zewnętrzny, okoliczności mogą doprowadzić do ujawnienia się tego zła, przejęcia przez nie kontroli. Mordercy z Makbeta nie uczynił zbiór konkretnych cech psychicznych. Niepokojąca prawda jest taka, że w określonych okolicznościach w zasadzie każdy mógłby nim zostać. Ten dramat pokazuje siłę zła: jak w sprzyjających okolicznościach powoli, ale głęboko wsącza się w człowieka, i potrafi nawet z dobrej i szlachetnej osoby uczynić zbrodniarza.

Rewolucyjność dramatów Szekspira polegała właśnie na tym, że odszedł od wyjaśniania wszystkiego przez pryzmat fatum, losu. Tutaj to Makbet podejmuje decyzje, a Wiedźmy można interpretować jako uosobienie, realizację jego żądzy władzy.

Praca domowa

Czy Makbet byłby interesującym bohaterem dla współczesnych twórców seriali na Netfliksie?

Napisz krótką wypowiedź argumentacyjną, w której uwzględniś informacje, jacy bohaterowie interesują współczesnych widzów.

William Szekspir, *Makbet* – cykl lekcji

1. W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira → [przejdź](#)
2. Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter* → [przejdź](#)
3. Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny Lady Makbet
4. Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia → [przejdź](#)
5. Wiedzmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira → [przejdź](#)
6. Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira → [przejdź](#)

LEKCJA 3

Temat: Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny

Lady Makbet

Czas trwania zajęć

90 min

Cele zajęć

- praca z tekstem dramatycznym
- analiza dzieła sztuki ze szczególnym zwróceniem uwagi na jego korespondencję z omawianym utworem literackim
- ćwiczenia w tworzeniu charakterystyki bohaterów literackich
- interpretacja treści symbolicznych w *Makbecie*
- zwrócenie uwagi na uniwersalność i intertekstualność dramatu Williama Szekspira

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5.);
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter (I.1.6.);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8.);
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (I.1.10.);

- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego (I.1.12.);
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne (I.1.13.);
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi (II.1.3.).

Metody pracy

- dyskusja
- burza mózgów
- praca z tekstem
- analiza dzieła sztuki

Formy pracy

- grupowa
- zbiorowa

Materiały

- cytaty z książki *Szekspir współczesny* Jana Kotta ([załącznik nr 3](#))
- reprodukcje dzieł sztuki ([załącznik nr 4](#))

Przebieg lekcji

1. Część wprowadzająca.

Nauczyciel dzieli uczniów na 4–5-osobowe zespoły i informuje, że zajęcia będą dotyczyły jednej z najciekawszych literackich postaci kobiecych – Lady Makbet.

Każdy z zespołów ma 10 minut na dyskusję oraz zebranie podstawowych informacji o tej postaci. Zostaną one później umieszczone przez nauczyciela na mapie myśli.

Pytania pomocnicze:

- Kim jest Lady Makbet, jakich informacji o tej postaci udziela czytelnikowi William Szekspir?
- Gdzie i z kim Lady Makbet mieszka?
- Czy czytelnik dowiaduje się czegokolwiek na temat jej wyglądu?
- Jakie ma usposobienie, cechy charakteru?

Zespoły wymieniają się najważniejszymi informacjami na forum klasy, a nauczyciel umieszcza je na mapie myśli dotyczącej szekspirowskiej bohaterki.

Warto nadmienić, że Lady Makbet wymyka się znanym wzorcom kobiecych bohaterek literackich. Szekspir zbudował tę postać prawdopodobnie na podstawie losów Tanaquil i Tulii, żon rzymskich władców przedstawionych w *Historii Rzymu* Liwiusza w przekładzie Williama Paintera. Obie królowe doprowadziły do koronacji swoich mężów, uciekając się do podstępu. Painter opisuje scenę, w której Tanaquil zachęca męża do działania, podważając jego męstwo. Podobnie zachowuje się Lady Makbet.

Ciekawym kontekstem interpretacyjnym i wprowadzeniem do głównej części lekcji może stać się fragment wypowiedzi szekspirologa Jana Kotta dotyczący Lady Makbet (nauczyciel może go uczniom odczytać bądź wyświetlić na tablicy – [załącznik nr 3](#)):

Makbet jest może najgłębszą psychologicznie tragedią Szekspira. Ale sam Makbet nie jest charakterem. Nie jest charakterem przynajmniej w tym znaczeniu, w jakim charakter pojmował wiek XIX. Takim charakterem jest Lady Makbet. Wszystko jest w niej wypalone prócz żądzy władzy. Płonie dalej, pusta. Mści się za swoją klęskę kochanki i matki. Lady Makbet nie ma wyobraźni. Dlatego od początku zgadza się na siebie. I potem nie może uciec od siebie.

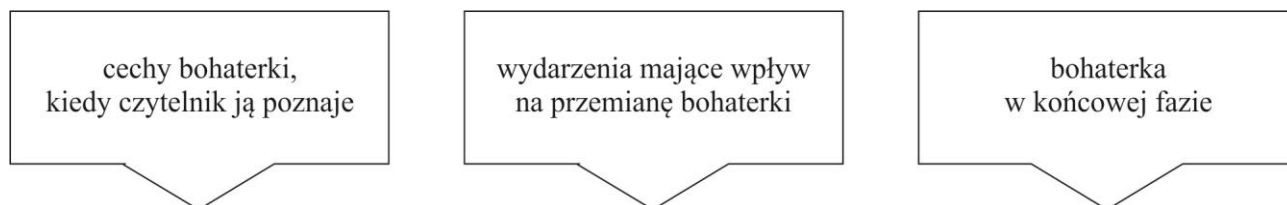
Jan Kott, *Szekspir współczesny*, tom 1, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1997, s. 101

Nauczyciel może poprosić uczniów o wstępne komentarze dotyczące tego cytatu, wypowiedzi na temat tego, jak uczniowie rozumieją słowa Kotta (do tej wypowiedzi wrócimy jeszcze w końcowej fazie lekcji).

2. Część główna.

Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na fakt, że Lady Makbet – podobnie jak jej mąż – jest bohaterką dynamiczną, ulega przemianie w czasie trwania akcji dramatu. Zadaniem poszczególnych zespołów będzie prześledzenie kierunku oraz dynamiki tej przemiany zgodnie ze schematem:

METAMORFOZA LADY MAKBET

Zadaniem każdej z grup będzie uzupełnienie schematu na podstawie analizy różnych wizerunków Lady Makbet utrwalonych w sztuce – nauczyciel wyświetla je na tablicy ([załącznik nr 4](#)). Zespoły numerują reprodukcje zgodnie z chronologią wydarzeń w utworze Szekspira (mają na karteczkach zanotować tę ustaloną w grupie kolejność) oraz gromadzą listę cech bohaterki widocznych w pokazanych momentach jej życia (odpowiadają one schematowi).

W pierwszej kolejności przedstawiciele poszczególnych grup przedstawiają swoją propozycję chronologicznego uporządkowania poszczególnych dzieł sztuki – pozostała część zespołu klasowego wraz z nauczycielem komentują poszczególne rozwiązania.

Po ustaleniu kolejności wizerunków składających się na oś czasu Lady Makbet przedstawiciele poszczególnych grup prezentują zgromadzone przez siebie cechy bohaterki, wydarzenia mające wpływ na jej przemianę (nauczyciel zapisuje najważniejsze ustalenia na schemacie znajdującym się na tablicy) – wypowiedzi uczniów składają się na portret psychologiczny bohaterki Szekspira.

Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na symboliczne elementy i wspólnie z zespołem klasowym omawia ich znaczenie:

- ciąża,
- kompulsywne mycie rąk,
- krew,
- koszmary, lunatykowanie.

3. Część podsumowująca.

Warto zwrócić uwagę uczniów na fakt, że dynamika postaci Lady Makbet jest odwrotnością portretu Makbeta (Lady Makbet przechodzi drogę zło → wyrzuty sumienia, a jej mąż następującą: niepewność, wahanie → bezwzględność, zło).

Dyskusja odnosząca się do prezentowanego już w początkowej fazie lekcji cytatu – wypowiedzi Jana Kotta. Można zapytać uczniów, czy zmieniło się ich rozumienie tych słów i w jaki sposób.

Alternatywa:

Nauczyciel prosi uczniów, aby na podstawie lektur oraz swojej wiedzy wskazali inne literackie bohaterki w jakiś sposób przypominające swoim postępowaniem czy sposobem bycia Lady Makbet (np. Balladyna, Klitajmestra, Medea).

Dyskusja klasowa na temat tego, co motywuje działania takich postaci, dlaczego uważa się je za jedne z najciekawszych w literaturze, choć są bohaterkami negatywnymi (warto zwrócić uwagę uczniów na ich nieszablonowość, pełnowymiarowość, determinację).

Praca domowa

Czy Lady Makbet można określić mianem bohaterki tragicznej?

Napisz wypowiedź na 100–150 słów.

William Szekspir, *Makbet* – cykl lekcji

1. W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira → [przejdź](#)
2. Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter* → [przejdź](#)
3. Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny Lady Makbet → [przejdź](#)
4. Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia
5. Wiedźmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira → [przejdź](#)
6. Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira → [przejdź](#)

LEKCJA 4

Temat: Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia

Czas trwania zajęć

45 min

Cele zajęć

- praca z tekstem dramatycznym
- ćwiczenia w tworzeniu charakterystyki bohaterów literackich
- rozpoznawanie narzędzi językowej manipulacji

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5.);
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne (I.1.13.);
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi (II.1.3.);
- rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego (II.2.7.);
- rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje (II.3.8.).

Metody pracy

- dyskusja
- burza mózgów

- praca z tekstem
- drama

Formy pracy

- grupowa
- zbiorowa

Materialy

karta pracy ([załącznik nr 5](#))

Przebieg lekcji

1. Część wprowadzająca.

Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na fakt, że siłą Lady Makbet jest jej językowa sprawność – umiejętność przekonywania za pomocą wykorzystania określonych narzędzi językowych i pozajęzykowych. Uczniowie wraz z nauczycielem ustalają, czym jest manipulacja, jakie formy może przybierać, jakimi narzędziami się posługuje – ważne, aby wskazać tutaj konkretne przykłady manipulacji, z którymi mamy do czynienia także w codziennym życiu.

2. Część główna.

Nauczyciel dzieli klasę na 5 zespołów i rozdaje karty pracy ([załącznik nr 5](#)). Zdaniem uczniów jest wcielenie się w językoznawców, którzy poddadzą analizie poszczególne wypowiedzi Lady Makbet ze zwróceniem uwagi na narzędzia manipulacji językowej, np. argumenty emocjonalne, argumenty racjonalne. Czas pracy zespołów to 15–20 minut.

Po wykonaniu zadania przedstawiciel każdego zespołu odczytuje fragment analizowany przez grupę i przedstawia spostrzeżenia członków zespołu. Nauczyciel wraz z resztą klasy mają możliwość skomentowania każdej wypowiedzi, dopowiedzenia dodatkowych kwestii. Na sporządzonej wcześniej mapie myśli umieszczane są najważniejsze wnioski dotyczące Lady Makbet, pochodzące z analizy poszczególnych jej wypowiedzi (posiada dar przekonywania, doskonale wyczuwa wahanie u innych ludzi, odwołuje się do emocji, manipuluje, jest zdeterminowana – nie cofnie się przed niczym itd.). Wypowiedzi uczniów składają się na „językowy portret” bohaterki Szekspira.

3. Część podsumowująca.

Ostatnim zadaniem dla grup jest stworzenie krótkiej (5–10-zdaniowej) mowy, którą wygłosiłaby w swojej obronie Lady Makbet, wyjaśniając swoje motywacje. Warto, aby uczniowie spróbowali naśladować sposób, w jaki wypowiada się bohaterka, i skorzystali z podobnych środków oddziaływania. Na koniec wspólnie analizujemy mocne i słabe strony poszczególnych mów obronnych.

William Szekspir, *Makbet* – cykl lekcji

1. W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira → [przejdź](#)
2. Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter* → [przejdź](#)
3. Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny Lady Makbet → [przejdź](#)
4. Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia → [przejdź](#)
5. Wiedźmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira
6. Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira → [przejdź](#)

LEKCJA 5

Temat: Wiedźmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira

Czas trwania zajęć

45 min

Cele zajęć

- zwrócenie uwagi na obecność motywów fantastycznych w *Makbecie* oraz określenie ich funkcji
- praca z tekstem dramatycznym
- analiza świata przedstawionego w dramacie oraz jego konstrukcji

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mitemetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) (I.1.2.);
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5.);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8.);
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (I.1.10.);
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych (I.1.11.);
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne (I.1.13.);

- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości (I.1.16.);
- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (IV.1.);
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi (IV.6.).

Metody pracy

- dyskusja
- burza mózgów
- praca z tekstem

Formy pracy

- zbiorowa

Materialy

- *Słownik mitów i tradycji kultury* Władysława Kopalińskiego
- fragmenty dramatu ([załącznik nr 6](#))

Przebieg lekcji

1. Część wprowadzająca.

Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie starożytnej zasady *decorum* oraz podejścia starożytnych dramatopisarzy do kwestii obecności motywów fantastycznych w tragedii. Następnie prosi uczniów o wymienienie możliwych funkcji motywów fantastycznych w tekstach kultury i wskazanie ich konkretnych przykładów.

Następnie określa funkcję motywów fantastycznych w utworach Williama Szekspira – często są „obrazem duszy”, „głosem wnętrza”, wyrażają myśli oraz pragnienia bohaterów, wskazują na ich nieświadomione żądze i marzenia. Zadaniem uczniów jest wskazanie motywów fantastycznych pojawiających się w *Makbecie* (wiedźmy, widzenia, zjawy).

2. Część główna.

Uczniowie szukają w *Słowniku mitów i tradycji kultury* Władysława Kopalińskiego informacji o czarownicach. Jeden z uczniów odczytuje informacje klasie.

Nauczyciel wraz z uczniami, analizując fragmenty dramatu ([załącznik nr 6](#)), określa funkcje poszczególnych motywów fantastycznych. Uczniowie uzupełniają notatki według wzoru:

WIEDŹMY

wygląd i zachowanie – ...

funkcja w utworze – ...

symbolika – ...

WIDZENIA

kto i kiedy ich doświadcza – ...

co przedstawiają – ...

funkcja i symbolika – ...

ZJAWY

kim są, kiedy i komu się objawiają – ...

funkcja w utworze – ...

symbolika – ...

3. Część podsumowująca.

Określenie wpływu motywów fantastycznych na kreację świata przedstawionego w *Makbecie* (zwrócenie uwagi na oniryczność tekstu).

William Szekspir, *Makbet* – cykl lekcji

1. W wielości problemów odnaleźć te najważniejsze, czyli o czym jest *Makbet* Williama Szekspira → [przejdź](#)
2. Dlaczego Makbet został mordercą – *Mindhunter* → [przejdź](#)
3. Gdzieś między winą a karą. Portret psychologiczny Lady Makbet → [przejdź](#)
4. Lady Makbet – mistrzyni manipulacji i jej narzędzia → [przejdź](#)
5. Wiedźmy, zjawy, widzenia. Funkcje motywów fantastycznych w dramacie Williama Szekspira → [przejdź](#)
6. Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira

LEKCJA 6

Temat: Mechanizmy władzy w *Makbecie* Williama Szekspira

Czas trwania zajęć

90 min

Cele zajęć

- praca z tekstem dramatycznym
- omówienie mechanizmów sprawowania władzy przedstawionych w *Makbecie*
- zwrócenie uwagi uczniów na kontekst historyczny motywu władzy pojawiającego się w *Makbecie*

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mitemetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) (I.1.2.);
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5.);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8.);
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (I.1.10);
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych (I.1.11.);
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne (I.1.13.);

- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości (I.1.16.);
- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska (IV.1.);
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi (IV.6.).

Metody pracy

- dyskusja
- burza mózgów
- praca z tekstem

Formy pracy

- grupowa
- zbiorowa

Materialy

ankieta dotycząca władzy ([załącznik nr 7](#))

Przebieg lekcji

1. Część wprowadzająca.

Zwrócenie uwagi uczniów na uniwersalny wymiar omawianego na lekcji tematu – każdy człowiek ma styczność z władzą w bardzo wielu sytuacjach (rząd, ale także zwierzchność rodzicielska, zwierzchnicy w miejscu pracy). Znajomość mechanizmów władzy pozwala nie tylko na zrozumienie motywacji wielu działań, ale także na wypracowanie sposobów radzenia sobie, postępowania w określonych sytuacjach.

Nauczyciel przeprowadza wśród uczniów krótką anonimową ankietę dotyczącą władzy. Można przygotować ją wcześniej, np. w Microsoft Forms, można też rozdać uczniom karteczki, na których zapisano wcześniej pytania, bądź wyświetlić je na tablicy ([załącznik nr 7](#)).

Analizujemy wyniki ankiety, najciekawsze, najtrafniejsze odpowiedzi zapisujemy na tablicy.

Nauczyciel w trakcie omawiania ankiety prosi uczniów o uzasadnienie wyboru wskazanych przez nich postaci oraz cech.

Następnie poleca uczniom wskazanie tekstów kultury, w których pojawia się motyw władzy (np. *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza, *Balladyna* Juliusza Słowackiego, *Folwark zwierzęcy* George'a Orwella, *Kronika Polska* Galla Anonima ze średniowiecznym wzorcem osobowym władcy, *Ostatni król Szkocji* w reż. Kevina Macdonalda), oraz omówienie sposobu jego prezentacji. Wskazane przez uczniów przykłady stają się przyczynkiem do krótkiej dyskusji o wpływie władzy na osobowość i postępowanie człowieka (swobodne refleksje uczniów wzbogacone komentarzem nauczyciela).

2. Część główna.

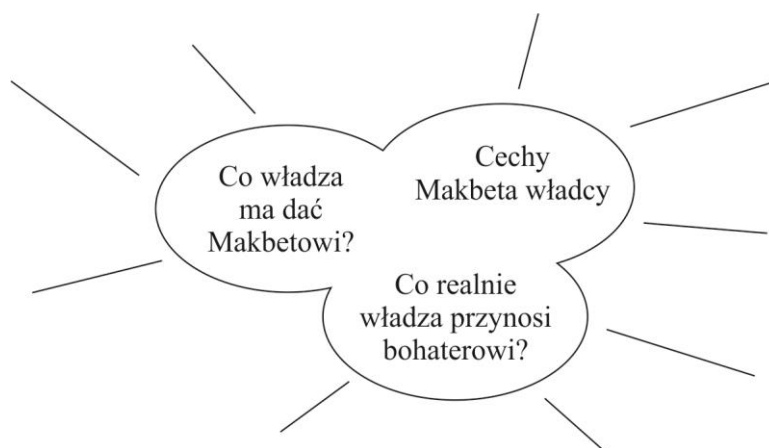
Nauczyciel przybliży uczniom genezę *Makbeta*. Sztuka, określana mianem jednego z dramatów królewskich, powstała prawdopodobnie w 1606 r., już po śmierci królowej Elżbiety I (zm. w 1603 r.), ocenianej przez rodaków jako najwybitniejszy monarcha brytyjski. Była ona nie tylko władczynią, która zaprowadziła ład w państwie i przyczyniła się do wzrostu dobrobytu obywateli, ale także mecenasem nauki i kultury wspierającym rozwój literatury i teatru. Po śmierci Elżbiety I na angielskim tronie zasiadł Jakub I Stuart (dotychczasowy król Szkocji), syn rywalki Elżbiety I, Marii Stuart. Absolutystyczne zapędy nowego króla nie budziły entuzjazmu wśród Anglików, obawiano się polityki władcy. Obawy te były tak silne, że w 1605 r. doprowadziły do próby zamachu na jego życie (tzw. spisek prochowy). Wydarzenia te z pewnością miały wpływ na tematykę *Makbeta* – tytułowy bohater sztuki Szekspira to król Szkocji, którego ostatecznie pokonują wojska angielskie.

Można także nawiązać do okoliczności powstania *Antygony*, które były podobne. W dramacie Sofoklesa również pojawia się problem granic władzy. Autor odnosi się do rządów Peryklesa w Atenach, który z jednej strony uważany był za wielkiego reformatora, z drugiej zarzucano mu, że nadużywa przywilejów związanych z władzą – funkcją utworów literackich jest zatem także ostrzeżenie, ukazywanie określonych mechanizmów i ich konsekwencji.

Następnie nauczyciel dzieli uczniów na 4 zespoły eksperckie. Każdy zespół ma opracować jedno z poniższych zagadnień. Grupy muszą nie tylko wyczerpująco odpowiedzieć na pytania, ale także znaleźć fragmenty tekstu potwierdzające słuszność ich odpowiedzi.

- 1) Dlaczego Makbet pożąda władzy? Co władza ma mu dać?
- 2) W jaki sposób Makbet zdobywa władzę i jakie są konsekwencje jego postępowania?
- 3) Jakim władcą jest Makbet? Co się dzieje, kiedy bohater zasiada na tronie?
- 4) Jak wygląda konfrontacja wyobrażeń Makbeta o władzy z rzeczywistością?

Po wykonaniu tej pracy nauczyciel wraz z uczniami wspólnie omawiają ustalenia poszczególnych zespołów i zapisują wnioski na mapie myśli.

Nauczyciel prosi uczniów o podanie określeń dotyczących Makbeta władcy (np. uzurpator, tyran, zbrodniarz, morderca, okrutnik).

Na koniec tej części zajęć uczniowie zestawiają Makbeta z Duncanem i Malcolmem – ideał władcy a antywładca (odniesienie do średniowiecznych wzorców osobowych).

3. Część podsumowująca.

Analiza sceny finałowej w filmie *Makbet*, reż. Justin Kurzel, dostępnej na kanale YouTube po wpisaniu w wyszukiwarce: Macbeth (2015) Final Fight Scene. Czy zakończenie Makbeta należy traktować jako triumf dobra nad tyranią? Co może przynieść zmiana władcy?

Praca domowa

Oceń słuszość stwierdzenia Tacyta: „Dla pożądanycy władzy nie istnieje droga pośrednia między szczytem a przepaścią” w kontekście *Makbeta* Williama Szekspira i innych wybranych tekstów kultury.

Załącznik nr 1

– praca z kostkami *story cubes*

GRUPA 1

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki. Wykorzystajcie wszystkie hasła znajdujące się na kostce *story cubes*. Streszczenie ma składać się z 50–100 słów i musi znaleźć się w nim przynajmniej 10 przymiotników.

GRUPA 2

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki. Wykorzystajcie wszystkie hasła znajdujące się na kostce *story cubes*. Streszczenie ma składać się z 50–100 słów i musi znaleźć się w nim przynajmniej 10 czasowników.

GRUPA 3

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki. Wykorzystajcie wszystkie hasła znajdujące się na kostce *story cubes*. Streszczenie ma składać się z 50–100 słów i musi znaleźć się w nim przynajmniej 5 przysłówków.

GRUPA 4

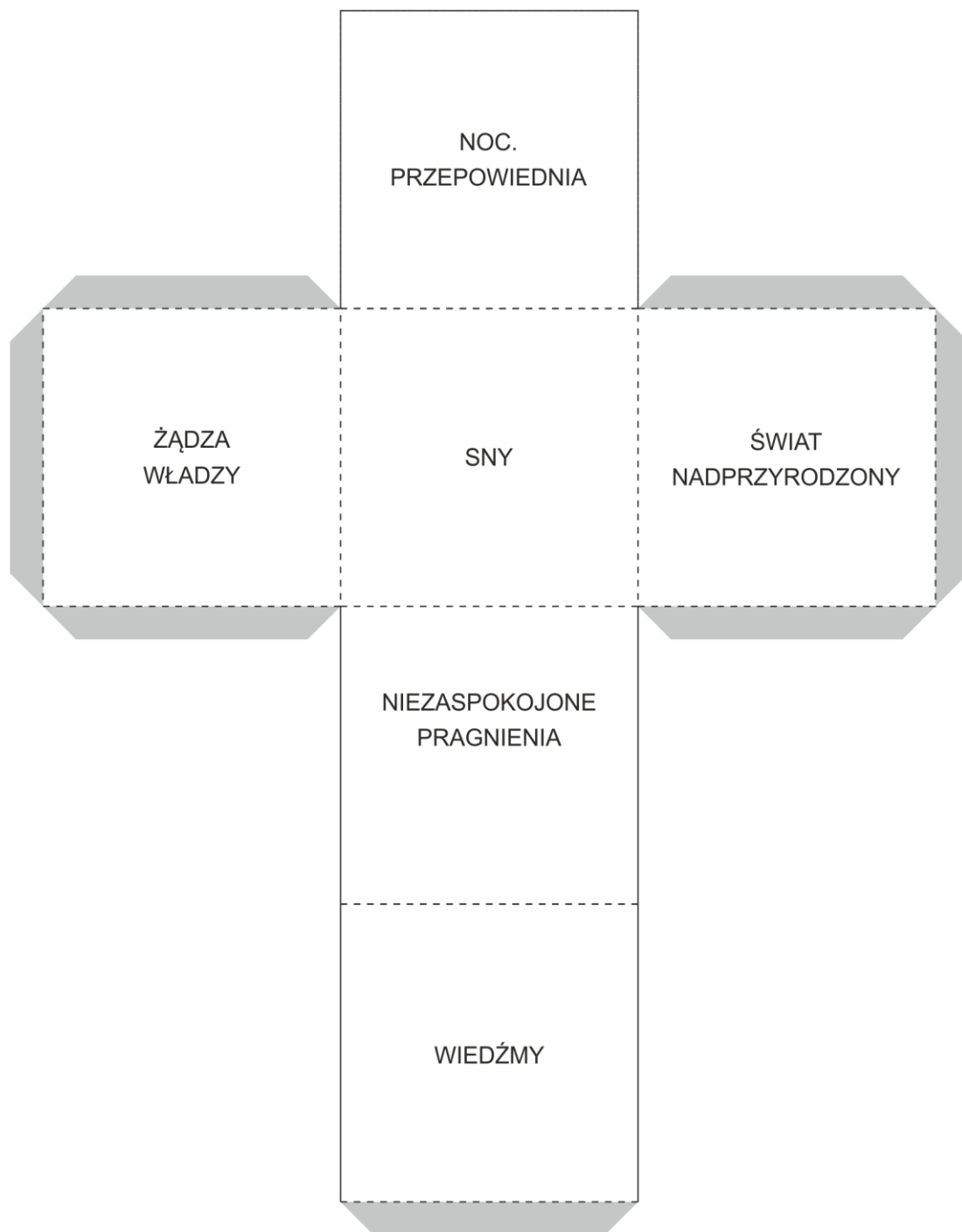
Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki. Wykorzystajcie wszystkie hasła znajdujące się na kostce *story cubes*. Streszczenie ma składać się z 50–100 słów i musi znaleźć się w nim przynajmniej 5 zaimków.

GRUPA 5

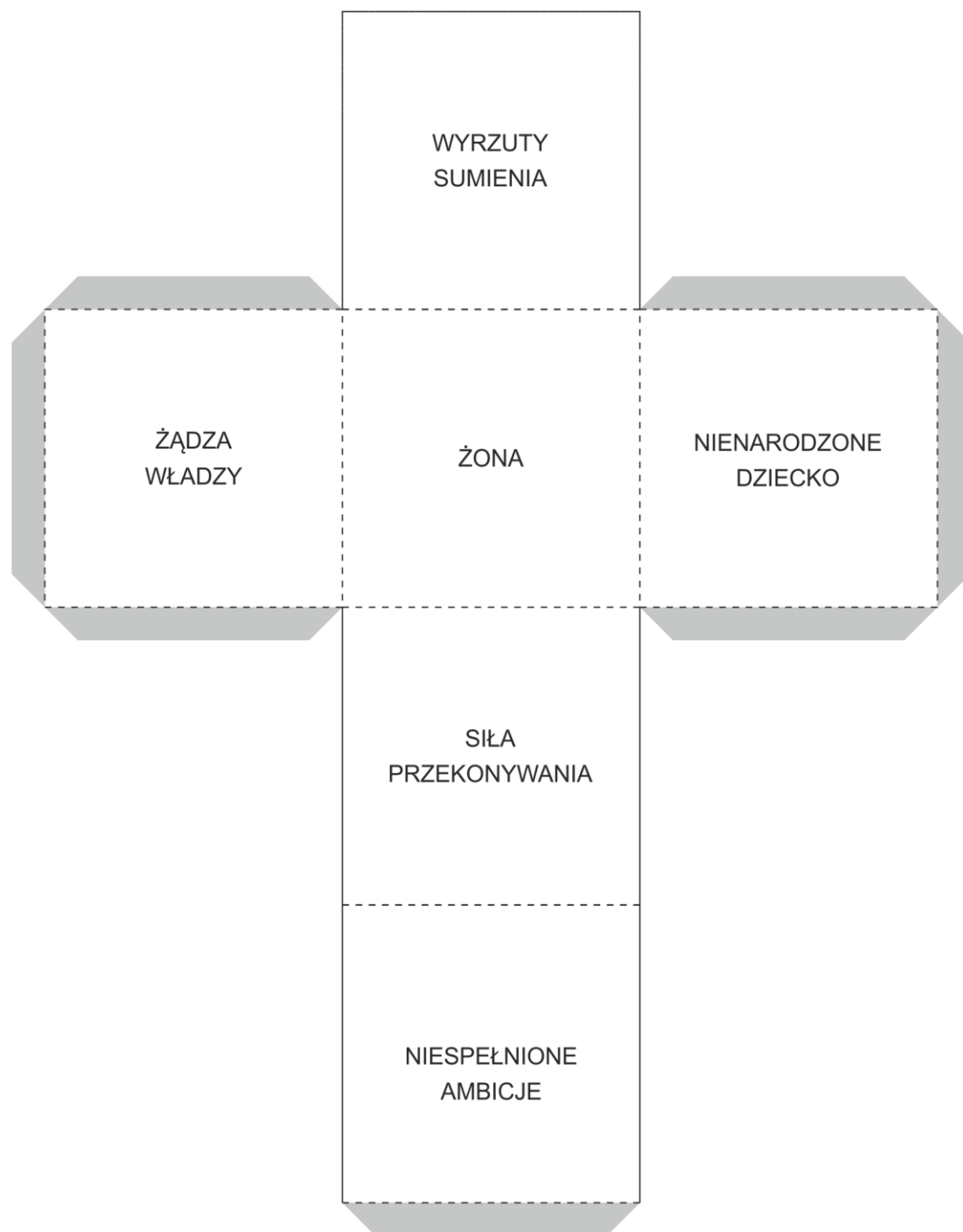
Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki. Wykorzystajcie wszystkie hasła znajdujące się na kostce *story cubes*. Streszczenie ma składać się z 50–100 słów i musi znaleźć się w nim przynajmniej 5 zdań złożonych współrzędnie.

– kostki *story cubes*

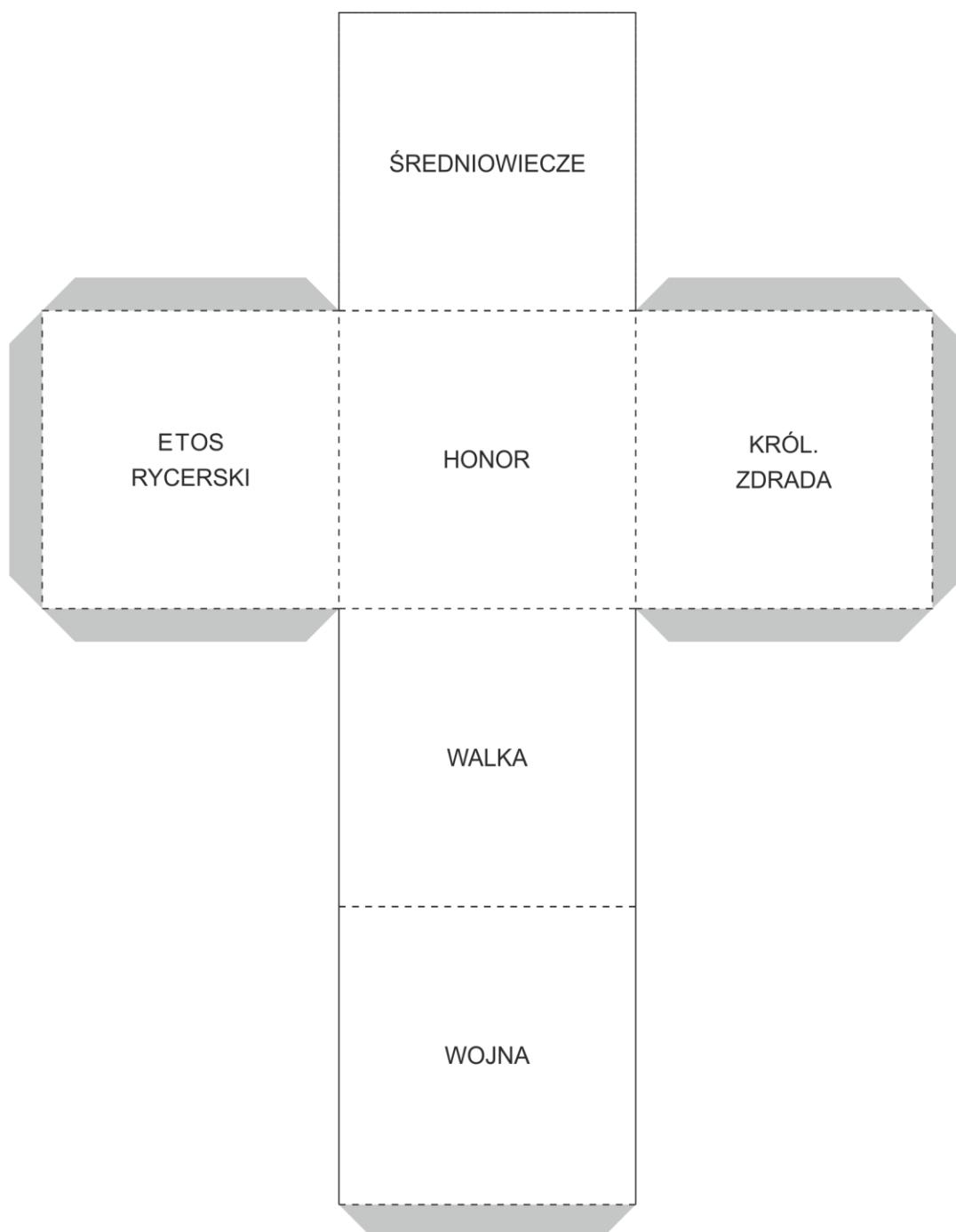
GRUPA 1

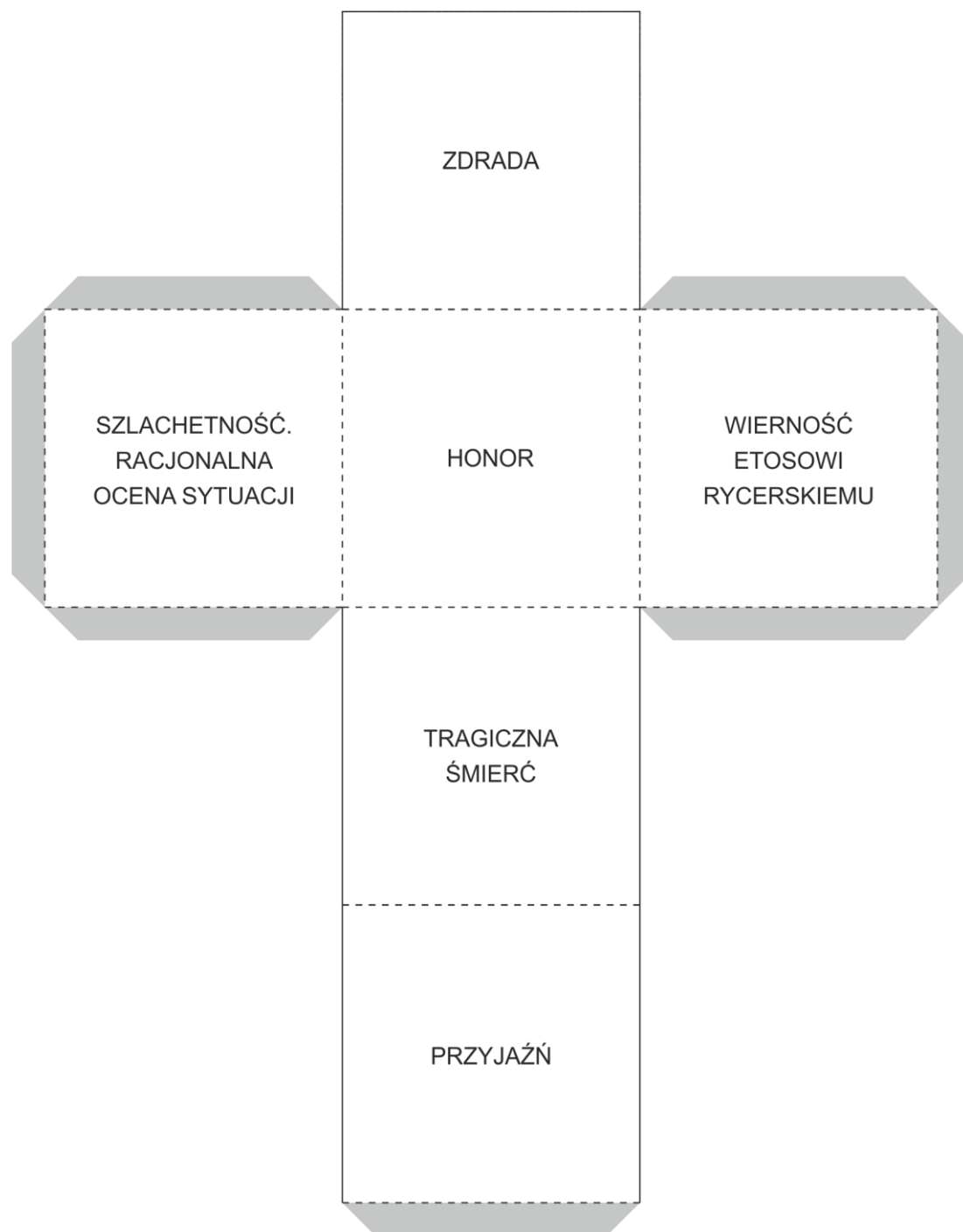
GRUPA 2

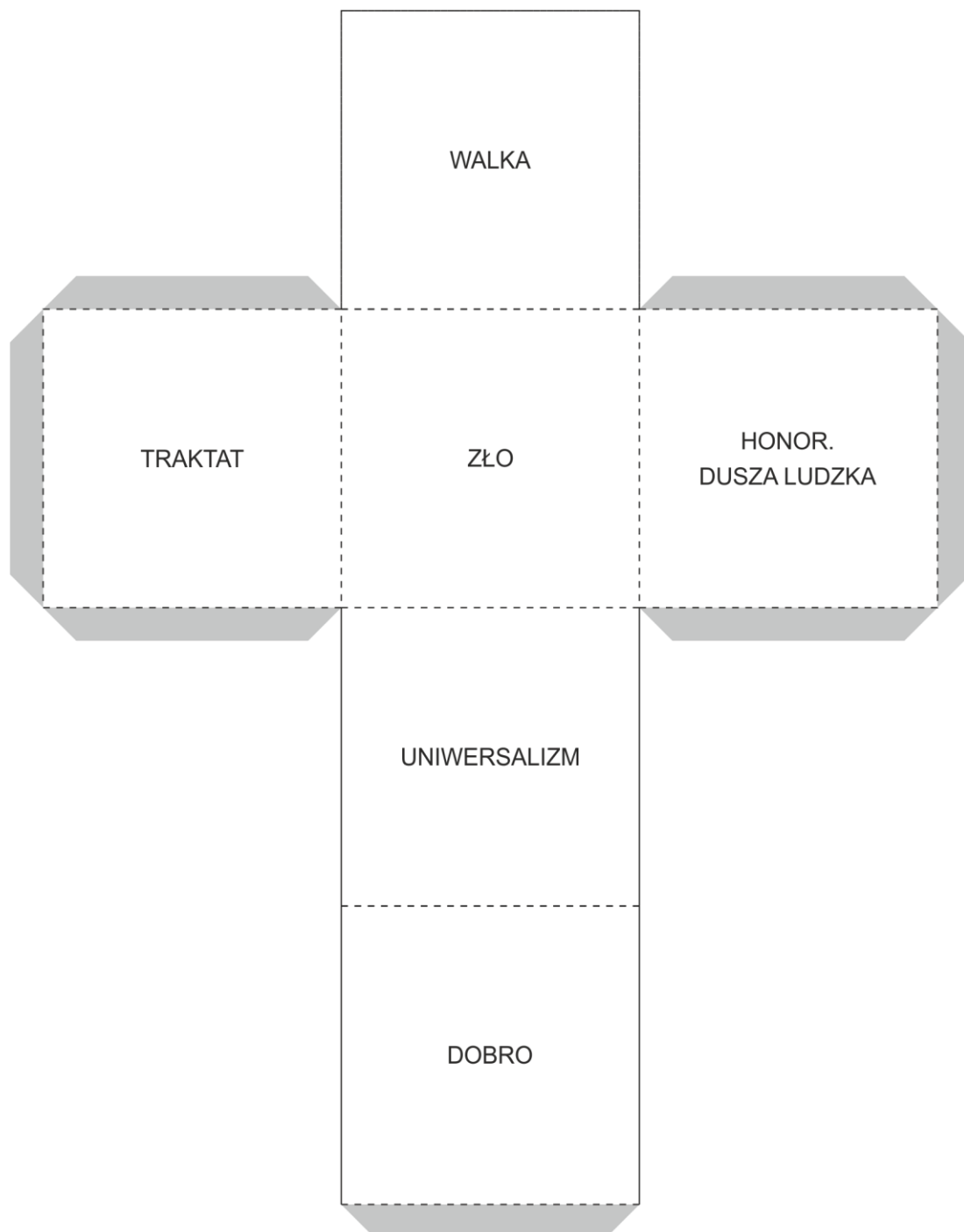
GRUPA 3

GRUPA 4

GRUPA 5

– praca ze zwykłymi kostkami do gry (w razie braku kostek *story cubes*)

GRUPA 1

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki do gry. Wykorzystajcie wszystkie hasła z niżej podanej listy. Streszczenie powinno się składać z 50–100 słów i musi się w nim znaleźć przynajmniej 10 przymiotników.

NOC. PRZEPOWIEDNIA

ŻĄDZA WŁADZY

ŚWIAT NADPRZYRODZONY

SNY

NIEZASPOKOJONE PRAGNIENIA

WIEDŹMY

GRUPA 2

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki do gry. Wykorzystajcie wszystkie hasła z niżej podanej listy. Streszczenie powinno się składać z 50–100 słów i musi się w nim znaleźć przynajmniej 10 przymiotników.

NIENARODZONE DZIECKO

WYRZUTY SUMIENIA

NIESPEŁNIONE AMBICJE

ŻONA

SIŁA PRZEKONYWANIA

ŻĄDZA WŁADZY

GRUPA 3

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki do gry. Wykorzystajcie wszystkie hasła z niżej podanej listy. Streszczenie powinno się składać z 50–100 słów i musi się w nim znaleźć przynajmniej 10 przymiotników.

 ŚREDNIOWIECZE	 WALKA	 WOJNA
 KRÓL. ZDRADA	 ETOS RYCERSKI	 HONOR

GRUPA 4

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki do gry. Wykorzystajcie wszystkie hasła z niżej podanej listy. Streszczenie powinno się składać z 50–100 słów i musi się w nim znaleźć przynajmniej 10 przymiotników.

 WIERNOŚĆ ETOSOWI RYCERSKIEMU	 PRZYJAŹŃ
 TRAGICZNA ŚMIERĆ	 ZDRADA
 SZLACHETNOŚĆ. RACJONALNA OCENA SYTUACJI	 HONOR

GRUPA 5

Waszym zadaniem jest napisanie streszczenia *Makbeta* Williama Szekspira. Zróbcie to w kolejności losowej podyktowanej rzutami kostki do gry. Wykorzystajcie wszystkie hasła z niżej podanej listy. Streszczenie powinno się składać z 50–100 słów i musi się w nim znaleźć przynajmniej 10 przymiotników.

 HONOR. DUSZA LUDZKA	 WALKA	 ZŁO
 UNIWERSALIZM	 TRAKTAT	 DOBRO

Załącznik nr 2

PORTRET PSYCHOLOGICZNY PRZESTĘPCY

Profileryzy wchodzący w skład grupy:

.....
Badany: Makbet

Problem badawczy: Które cechy charakteru doprowadziły bohatera do upadku?

Etap 1.

Podajcie przynajmniej pięć pozytywnych i pięć negatywnych cech Makbeta, które ujawniły się przed popełnieniem przez bohatera pierwszej zbrodni. Weźcie pod uwagę wydarzenia, w których wziął udział, i jego kontakty z innymi bohaterami. Wymienione cechy powinny być immanentne (stałe, niezbywalne).

Cechy pozytywne	Cechy negatywne

Etap 2.

Rozpoznajcie stany i emocje bohatera, którym ulega on we wskazanych w tabeli sytuacjach.

Wypowiedzi Makbeta	Stany i emocje
Choć to morderstwo jest jedynie płodem Imaginacji, myśl o nim tak wstrząsa Moim jestestwem, że wolę działania Paraliżuje to wyobrażenie, I tylko to jest we mnie, czego nie ma.	
Niech tak będzie. Wszelką moc ciała zaprzęgnę do tego Strasznego czynu. Chodźmy, i przed ludźmi Grajmy komedię: niechaj twarz fałszywa Przed wzrokiem świata fałsz serca ukrywa.	
Służyć ci wiernie – to moja powinność; Nagrodą jest mi samo jej spełnianie.	
Król ufa mi przecież Jako suweren, a zarazem krewniak – I, jakby tego nie było już dosyć, Jako gość jeszcze, któremu gospodarz Winien jest sztabę w drzwiach dla bezpieczeństwa.	

Wszystkie fragmenty w tłum. Stanisława Barańczaka

Etap 3.

Wskażcie wydarzenia (sytuacje), które waszym zdaniem były punktem przełomowym i zaprowadziły Makbeta na ścieżkę zbrodni.

.....

.....

.....

.....

Etap 4.

Zastanówcie się, jakie cechy uwidoczniły się w Makbecie – zbrodniarzu. Zapiszcie swoje spostrzeżenia.

Cechy	Wydarzenia, które miały wpływ na uwydatnienie się tych cech

Czy Makbet to bezwzględny morderca, postępujący z premedytacją, czy człowiek działający pod presją?

<p>OPINIA ZESPOŁU PROFILERÓW</p>

Załącznik nr 3

Makbet jest może najgłębszą psychologicznie tragedią Szekspira. Ale sam Makbet nie jest charakterem. Nie jest charakterem przynajmniej w tym znaczeniu, w jakim charakter pojmował wiek XIX. Takim charakterem jest Lady Makbet. Wszystko jest w niej wypalone prócz żądz władzy. Płonie dalej, pusta. Mści się za swoją klęskę kochanki i matki. Lady Makbet nie ma wyobraźni. Dlatego od początku zgadza się na siebie. I potem nie może uciec od siebie.

Jan Kott, *Szekspir współczesny*, tom 1,
Wydawnictwo Literackie, Kraków 1997, s. 101

Załącznik nr 4

Wizerunki Lady Makbet do uporządkowania przez uczniów.

John Singer Sargent, *Ellen Terry jako Lady Makbet*

obraz z 1889 r., domena publiczna

Gabriel Cornelius von Max, *Lady Makbet*

obraz z 1885 r., domena publiczna

William Blake, *Makbet i Lady Makbet*

rysunek z 1780 r., domena publiczna

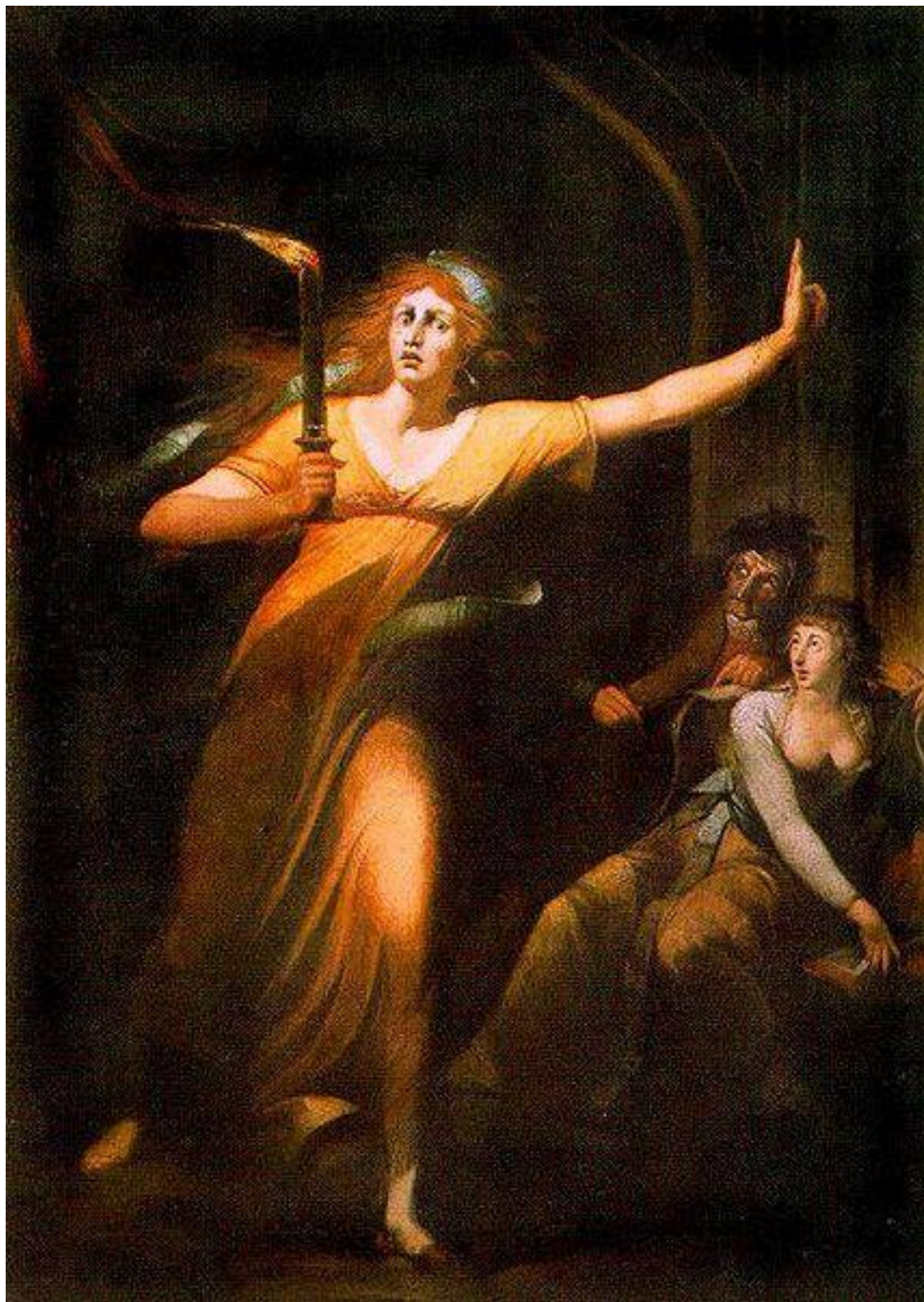
George Cattermole, *Lady Makbet*

obraz z XIX w., domena publiczna

Johann Heinrich Fussli, *Plomienna Lady Makbet*

obraz z 1784 r., domena publiczna

Johann Heinrich Füssli, *Lady Makbet*

obraz z 1812 r., domena publiczna

Załącznik nr 5

GRUPA 1

Przeczytajcie uważnie wypowiedź Lady Makbet. Zwróćcie uwagę, do jakiego typu argumentów bohaterka się odwołuje, chcąc osiągnąć zamierzony cel, oraz jakie środki językowe wykorzystuje. Zapiszcie swoje spostrzeżenia w tabeli.

MAKBET

Słuchaj – zrezygnujmy

Z naszych zamiarów. Przecież on ostatnio

Tak mnie obsypał zaszczytami. Zresztą

Ja sam zdobyłem sobie złotą sławę

W oczach przeróżnych ludzi: czy nie lepiej

Nacieszyć się jej świeżym blaskiem, zamiast

Tak prędko jej się wyrzec?

LADY MAKBET

Więc niedawna

Twoja nadzieja – to był sen pijany,

Z którego teraz budzisz się z ziemistą

Twarzą i mdli cię, gdy sobie przypominasz

Wczorajsze orgie? A może tym samym

Jest twoja miłość? Umiesz śmiało marzyć,

Ale na śmiały czyn to już cię nie stać?

Chcesz zdobyć to, co sam szacujesz jako

Szczyt życia – żyć zaś jak tchórz, bez szacunku

Dla siebie, na dnie? Piszczec jak panienka:

„I chciałabym, i boję się”?

tłum. Stanisław Barańczak

ARGUMENTY RACJONALNE

ARGUMENTY EMOCJONALNE

WYKORZYSTANE ŚRODKI JĘZYKOWE

GRUPA 2

Przeczytajcie uważnie wypowiedź Lady Makbet. Zwróćcie uwagę, do jakiego typu argumentów bohaterka się odwołuje, chcąc osiągnąć zamierzony cel, oraz jakie środki językowe wykorzystuje. Zapiszcie swoje spostrzeżenia w tabeli.

MAKBET

Skończ, proszę.

Stać mnie na wszystko, co godne człowieka.

Kto się na więcej waży – ten nim nie jest.

LADY MAKBET

Cóż to za bestia zatem mnie wciągnęła

W swoją intrygę? Nie, gdy miałeś w sobie

Dosyć odwagi – tylko wtedy byłeś

Człowiekiem, więcej: mężczyzną; i gdybyś

Miał dość odwagi, aby pójść krok dalej,

Byłbyś mężczyzną w stopniu jeszcze wyższym.

Wtedy nie sprzyjał czas ni miejsce – byłeś

Gotów narzucić sam miejsce i porę;

Teraz i jedno, i drugie nam sprzyja –

A ty się cofasz? Wiem, jaką się miłość

Czuje do dziecka przy piersi – karmiłam

Nie raz – a przecież wyrwałabym sutek

Z bezzębnych dziąseł, z uśmiechniętych błogo

Warg, i strzaskała czaszkę niemowlęciu,

Gdybym przysięgła wcześniej, że to zrobię,

Tak jak tyś przysięgł, że spełnisz swój zamiar.

tłum. Stanisław Barańczak

ARGUMENTY RACJONALNE

ARGUMENTY EMOCJONALNE

WYKORZYSTANE ŚRODKI JĘZYKOWE

GRUPA 3

Przeczytajcie uważnie wypowiedź Lady Makbet. Zwróćcie uwagę, do jakiego typu argumentów bohaterka się odwołuje, chcąc osiągnąć zamierzony cel, oraz jakie środki językowe wykorzystuje. Zapiszcie swoje spostrzeżenia w tabeli.

MAKBET

A jeśli nam się nie uda?

LADY MAKBET

Nie uda?

Nam? Napnij tylko cięciwę odwagi,
A nie chybimy. Kiedy Duncan zaśnie
(A zaśnie łatwo po trudach podróży),
Dwóch pokojowców tak napoję winem,
Że się ich pamięć, zamiast stać na straży
Rozumu, zmieni w alembikach czaszek
W skłębiony opar; i gdy w śnie bydlęcym
Pograżą się jak w śmierci – czegoż wtedy
Pozbawionemu ochrony królowi
Nie uczynimy bez trudu – my dwoje?
Czego się nie da zrzucić na pijanych
Fagasów – tak, by odpokutowali
Za nasz wspaniały mord?

tłum. Stanisław Barańczak

ARGUMENTY RACJONALNE

ARGUMENTY EMOCJONALNE

WYKORZYSTANE ŚRODKI JĘZYKOWE

GRUPA 4

Przeczytajcie uważnie dwie wypowiedzi Lady Makbet. Zwróćcie uwagę, do jakiego typu argumentów bohaterka się odwołuje, chcąc osiągnąć zamierzony cel, oraz jakie środki językowe wykorzystuje. Zapiszcie swoje spostrzeżenia w tabeli.

LADY MAKBET

Cóż, mężu? Czemu tak unikasz ludzi,
Za towarzystwo mając tylko przykre
Majaki – myśli, które winne były
Umrzeć wraz z tymi, co są ich przedmiotem?
Sprawy, na które nic się nie poradzi, nic nie po-
winny nas obchodzić; co się
Stało, to już się nie odstanie.

tłum. Stanisław Barańczak

[...]

ROSSE

Wstańmy od stołu, panowie;
Król źle się czuje.

LADY MAKBET

Siedźcie, moi drodzy;
Mężowi zdarza się to od dzieciństwa
Dość często; proszę, nie wstawajcie; atak
Minie za chwilę – nigdy nie trwa długo.
Jeśli będziecie wlepić wzrok w chorego,
Rozdrażni go to i opóźni powrót
Do normalnego stanu. Jedzcie, proszę,
Nie patrzcie nań. – Co z ciebie za mężczyzna?

tłum. Stanisław Barańczak

ARGUMENTY RACJONALNE

ARGUMENTY EMOCJONALNE

WYKORZYSTANE ŚRODKI JĘZYKOWE

GRUPA 5

Przeczytajcie uważnie wypowiedź Lady Makbet. Zwróćcie uwagę, do jakiego typu argumentów bohaterka się odwołuje, chcąc osiągnąć zamierzony cel, oraz jakie środki językowe wykorzystuje. Zapiszcie swoje spostrzeżenia w tabeli.

LADY MAKBET

Strach ci maluje ten widok:

Tak samo było z wiszącym w powietrzu
Sztyletem, który wiódł cię, jak mówiłeś,
Pod drzwi Duncana. Och, te osłupienia,
Drżenia, namiastki prawdziwych przerażeń –
Jakby ci baba zimą przy kominku
Plotła powiastkę autorstwa swej babci!
Wstydz się! Co to za mina? Gdy ci przejdzie,
Ujrzysz przed sobą zwykle krzesło.

[...]

Czy obłąd resztkę męstwa ci odebrał?

[...]

Jakże ci nie wstyd!

tłum. Stanisław Barańczak

ARGUMENTY RACJONALNE

ARGUMENTY EMOCJONALNE

WYKORZYSTANE ŚRODKI JĘZYKOWE

Załącznik nr 6

FRAGMENT I – akt V, scena I, tłum. Stanisław Barańczak

LEKARZ Jakiś poważny rozstrój organizmu: doznawać dobrodziejstw snu, a jednocześnie zachowywać się jak ktoś, kto czuwa! Ale czy ta krzątająca przez sen obejmowała tylko chodzenie i inne czynności? Czy Królowa coś na przykład mówiła?

DAMA Mówiła, ale coś, czego nie mam zamiaru powtarzać.

LEKARZ Mnie możesz powtórzyć, pani; nawet powinnaś.

DAMA Nie mając żadnego świadka dla potwierdzenia mojej relacji? Nie, nie powiem ani tobie, doktorze, ani w ogóle nikomu.

Wchodzi Lady Makbet ze świecą w rękę.

Oto i ona! Idzie w naszą stronę! Wszystko tak jak wtedy. I proszę: śpi jak zabita. Ukryj się gdzieś, doktorze, i bacznie ją obserwuj.

LEKARZ Skąd wzięła świecę?

DAMA Och, miała ją przy łóżku. Zawsze musi mieć pod ręką światło. Tak rozkazała.

LEKARZ Oczy ma jednak otwarte. Widzisz, pani?

DAMA Otwarte, ale nic nimi nie widzi.

LEKARZ Cóż ona wyprawia? Spójrz, pani: trze dłonią o dłoń.

DAMA To jej zwykła czynność: jak gdyby myła ręce. Widziałam już, jak to robiła przez cały kwadrans bez chwili przerwy.

[...]

LEKARZ Roi się wokół od pogłosek... Czyny
Sprzeczne z prawami natury miewają
Sprzeczne z naturą ludzką konsekwencje:
Złem zarażony umysł zwierza swoje
Sekrety głuchej poduszce pod głową.
Spowiednik byłby tu bardziej potrzebny
Niż lekarz. – Boże mój, przebacz nam grzesznym! –
Ty, pani, czuwaj nad nią. Zadbaj, żeby
Nigdy nie miała w pobliżu niczego,
Czego mogła użyć na swą szkodę.
Pilnuj jej stale.

FRAGMENT II – akt IV, scena I, tłum. Stanisław Barańczak

Wnętrze chaty w Forres. Pośrodku sceny kipiący kocioł na ogniu. Grzmot. Wchodzą trzy Wiedźmy.

PIERWSZA WIEDŹMA

Trzykroć wrzasnął kocur szary.

DRUGA WIEDŹMA

Trzykroć mlasnął śliski płaz.

TRZECIA WIEDŹMA

Trzykroć rozdarł się kruk stary:

– Czas, czas, czas!

PIERWSZA WIEDŹMA

Czarnoksiężkim krążąc kołem,
w bulgoczący kocioł społem
Nieśmy kwintesencje Złego:
Flaki kogoś otrutego,
pięć kryjących się pod łopuch
Jadem napęczniałych ropuch,
Wód bagiennych skisłe męty –
Wszystko w kocioł nasz zaklęty!

WSZYSTKIE TRZY

Niech pod kotłem żar się żarzy,
Niech z bulgotem war się warzy!

DRUGA WIEDŹMA

Węża z bagien w lot zauważ,
Porwij go i w kotle uwarz;
Żabie ślepia, igły jeża,
Puch ze skrzydeł nietoperza,
Język żmii, ogon szczura,
żądło osy, mózg jaszczura,
Sępi pazur i psi ozór;
Aby czar był nie na pozór,

Lecz prawdziwy skutek wywarł,
Rzuć to w kocioł, gotuj wywar!

WSZYSTKIE TRZY

Niech pod kotłem żar się żarzy,
Niech z bulgotem war się warzy!

TRZECIA WIEDŹMA

Smocza łuska, wilcza ślina
Wpół strawiony żer rekina,
Z trzewi mumii ciecz zepsuta,
Rwana późno w noc cykuta,
Płat wątroby bezbożnika,
Kozła żółc, szczecina dzika,
Kołtun Turka i woszczyna
Z wnętrza ucha Tatarzyna,
Muchomorów całe mrowie,
Szczątki utopionych w rowie
Noworodków prostytuttek –
Mieszaj, gotuj – będzie skutek:
Zawiesista, gęsta bryja!
Niech dłoń żadnej nie pomija
Ingrediencji – ogon mysy
Tyleż wart co łeb tygrysi.

WSZYSTKIE TRZY

Niech pod kotłem żar się żarzy,
Niech z bulgotem war się warzy!

DRUGA WIEDŹMA

Aby ciecz ostudzić, dolej
Juchy małpiej albo wolej;
Gdy na czary przyjdzie kolej –
Lepsze to niż święty olej.

Wchodzi Hekate i trzy inne Wiedźmy.

HEKATE

Dobra robota! Za tę pracę
Udziałem w zyskach wam zapłacę.
A teraz stańcie wokół kotła,
By magia śpiewu go oplotła
Chóralnych zaklęć gęstą przędzą.

*Muzyka i śpiew: „Czarne duchy” itd. Hekate
i trzy inne Wiedźmy wychodzą.*

DRUGA WIEDŹMA

Ha, czuję, że mnie kciuki swędzą:
Coś złego drogi do nas szuka.

Pukanie.

Rygle i sztaby,
Odszkodźcie, aby
Wszedł ten, kto puka!

Wchodzi Makbet.

MAKBET

Cóż to za nocne sekrety czarownic?
Co tu robicie?

WSZYSTKIE TRZY

Coś, co nie ma nazwy.

MAKBET

Zaklinam was na waszą sztukę – mówcie!
Gdziekolwiek bije źródło waszej wiedzy –
Odpowiadajcie! Choćbyście wichurom
Kazały zwałać wieżyczki kościołów,

Spienionym falom pochłaniać okręty,
Gradom w grunt wgniatać kielki zbóż,
piorunom
Rozszczepiać dęby, fortecom w gruz padać
I miażdżyć ciała obrońców; tak, choćby
Szczyty pałaców i piramid legły
U ich stóp, choćby miał szejnąć w zarodku
Každy ze skarbów Stworzenia, aż nawet
Samo zniszczenie osłabnie z przesytu
Chcę odpowiedzi na pytanie, które
Zadam!

PIERWSZA WIEDŹMA

Pytanie?

DRUGA WIEDŹMA

Zadaj.

TRZECIA WIEDŹMA

Odpowiemy.

PIERWSZA WIEDŹMA

A może wolisz usłyszeć odpowiedź
Z ust naszych władców?

MAKBET

Tak, wezwij ich tutaj.

PIERWSZA WIEDŹMA

Krew maciory, co, przeklęta,
Zżarła własne swe prosięta,
Wlejcie jeszcze do wywaru;
Zbierzcie spod szubienic paru
Łój, co kapie, gdy wiszące
Zwłoki zbójców praży słońce,
I podsyćcie nim płomienie.

FRAGMENT III – akt IV, scena I, tłum. Stanisław Barańczak

WSZYSTKIE TRZY [WIEDŹMY]

Jawnie czy niepostrzeżenie,
Prędkie nad wyobrażenie,
Stańcie tu, na ziemskiej scenie.

Grzmot. Pierwsza Zjawa: głowa w hełmie.

MAKBET

Zdradź mi, nieznana potęgo...

PIERWSZA WIEDŹMA

Ta głowa

Wie, czego pragniesz; nie mów ani słowa.

PIERWSZA ZJAWA

Makbecie, strzeż się! Makbecie! Makbecie!
Strzeż się Macduffa; nie masz na tym świecie
Groźniejszych wrogów. – Puśćcie. – Dość już
wiecie.

Znika.

MAKBET

Kimkolwiek jesteś, dzięki za przestrożę:
Trafiłaś, zjawo, w sedno moich lęków.
Lecz jeszcze słowo...

PIERWSZA WIEDŹMA

Ona kpi z rozkazów.
Oto następna, jeszcze potężniejsza.

Grzmot. Druga Zjawa: zbroszone krwią dziecko.

DRUGA ZJAWA

Słuchaj, Makbecie! Makbecie! Makbecie!

MAKBET

Słuchałbym ciebie nawet trojgiem uszu.

DRUGA ZJAWA

Bądź krwawy, krnąbrny, niepokorny; władza
Człowieka niech ci drogi nie przegradza:
Bo nikt z tych, których zrodziła kobieta,
Nie zrani i nie uśmierci Makbeta.

Znika.

MAKBET

Żyj więc, Macduffie: cóż w tobie straszego?
A jednak – trzeba mi się zabezpieczyć
Podwójnie: trzeba gwarancji od Losu.
Zginiesz więc – abym mógł rzucić mej trwodze
W błądą twarz: „Kłamiesz”, i spać w huku
gromów.

*Grzmot. Trzecia Zjawa: dziecko w koronie,
z gałęzią w ręce.*

A to co? Czyżby ktoś królewskiej krwi,
Komu dziecinne skronie opasuje
Insygnium władzy?

WSZYSTKIE TRZY [WIEDŹMY]

Słuchaj i nic nie mów.

TRZECIA ZJAWA

Bądź jak lew władczy, wyniosły, wspaniały;
Lekceważ spiski i buntu sygnały:
Szkocja nie zada klęski swemu panu,
Dopóki szturmem pod mur Dunsinanu
Nie dojdzie wrogi Las Birnamski.

Ankieta

1. Jakimi cechami powinien w twojej opinii odznaczać się dobry władca?

.....

.....

.....

2. Jakich cech absolutnie nie powinien posiadać dobry władca?

.....

.....

.....

3. Czy władza zawsze demoralizuje?

.....

.....

.....

4. Podaj przykład postaci historycznej, którą można określić mianem dobrego władcy.

.....